

ІДЕЯ ТА РОЗУМІННЯ ТЕРМІНУ «ГІБРИДНА ВІЙНА»

Шнайдер Олена Володимирівна

студентка

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Микитась Вікторія Володимирівна

доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Термін «гібридна війна» з'явився відносно недавно, елементи такої війни можна простежити ще в давній гілці військового мистецтва. Сунь Цзи (6 століття до н.е.), відомий китайський теоретик і полководець, стверджував, що війна – це шлях обману. Таке визначення війни він вважав найбільш повним і правильним. Військові хитрощі були його особливою військовою тактикою, деякі з яких використовуються і сьогодні. Сунь Цзи розробив і успішно застосовував 13 військових хитрощів, серед яких: «ввести ворога в оману»; «заманити ворога вигодами»; «відвернути армію ворога, якщо вона дружня»; «здаватися скромним, а супротивника зробити зарозумілим» [5].

У ХХ столітті подібні принципи ведення війни розвинулися і стали відомі як «стратегії непрямой дії». Автором цієї статті був видатний британський військовий теоретик Безіл Генрі Ліддел Гарт (1895–1970). В основу своєї роботи він поклав праці видатних стратегів минулого, таких як Велизарій, Сунь Цзи і Наполеон. Він сформулював кілька основних правил так званої «непрямой дії».

«Заколотна війна» – ще одна надзвичайно цікава військова концепція, яка потребує пильної уваги. Засновником цієї теорії був військовий теоретик Е.Е. Месснер (1891–1974). Ця концепція якнайкраще розкриває природу «гібридної війни»: «На початку завоювання території було найважливішим результатом війни. Сьогодні ключем до перемоги є завоювання душ людей, які воюють» [3]. Під війнами минулого мається на увазі Друга світова війна, коли не було чітких кордонів, оскільки партизани в односторонньому порядку стирали лінію фронту. Війна майбутнього буде відрізнятися тим, що вона охопить всю країну, а не лише лінію фронту, а за лінією фронту будуть інші економічні, соціальні та політичні фронти.

На початку ХХІ століття термін «гібридна війна» почав швидко поширюватися, особливо на Заході, незважаючи на те, що його визначення не було визначено протягом тривалого часу. Так, Білл Неметт, підполковник морської піхоти США, описав гібридну війну як

сучасну партизанську війну, що поєднує сучасні мобілізаційні можливості з новітніми технологіями.

Офіційне визначення цього терміну дається в передмові до «Military Balance 2015», щорічного видання Міжнародного інституту стратегічних досліджень, що базується в Лондоні: «Гібридна війна – це операція, яка намагається отримати психологічну і військову перевагу і раптово перехопити ініціативу, використовуючи різноманітні військові і невійськові засоби» [5].

Гібридна війна має ключові засоби для своєї реалізації, включаючи гібридні загрози, операції та дії. У документі НАТО («Нова концепція стратегічного командування НАТО») гібридні загрози – це загрози, в яких супротивник прагне досягти своїх цілей, отримати бажане, і використовує традиційні і нетрадиційні засоби впливу визначаються як загрози, які можуть бути використані для досягнення своїх цілей. До них належать піратство, нелегальна міграція, кібервійна, тероризм, релігійні та етнічні конфлікти, виробництво та продаж зброї масового знищення.

Кіберзагрози мають кілька особливостей. Наприклад, вони є особливо руйнівними, оскільки мають чітку цільову спрямованість, адаптовані до конкретних ситуацій у політичному світі та мають об'єкти атаки. Гібридна війна може мати такі форми: [1]:

- Інформаційні операції: проводяться з метою введення противника в оману і впливу на органи державного управління та військові структури для прийняття хибних рішень на користь противника;

- Психологічні операції: операції, необхідні для придушення морального та бойового духу противника, формування у нього почуття відчуженості та недовіри до супротивника, а також для того, щоб змусити його діяти необдуманно та ірраціонально;

- Атаки на національну, комерційну, кібернетичну та іншу інфраструктуру з метою зупинки критично важливих об'єктів противника та отримання доступу до чутливої інформації;

- Припинення інвестицій та економічна блокада, тобто припинення постачання ресурсів для запобігання «гібридним операціям»;

- Припинення протестів опозиції та впровадження шпигунів у державні установи противника, як федеральні, так і місцеві;

- Саботаж збройних нападів, що здійснюються за допомогою сепаратистських або терористичних сил чи військових організацій, створених спеціально для цих цілей і без розпізнавальних знаків.

Гібридна війна ґрунтується на принципах скритності, раптовості та своєчасності. Суть цих принципів полягає в тому, що в гібридній війні неможливо з достовірністю встановити дати початку і закінчення бойових дій, статус комбатантів, тил і лінію фронту тощо. Навіть ідентифікувати ворога складно [6].

Науковці вважають, що гібридна війна має кілька етапів. На початковому етапі здійснюється низка взаємопов'язаних елементів:

- Розвідувальні операції з метою виявлення слабких місць у національній безпеці;
- Створення комплексу гібридних загроз з конкретними характеристиками цілі;
- Боротьба з «тиранією» керівництва країни з метою надання свободи народу, який перебуває під гнітом тирана;
- Підрив ключових сфер державного управління – соціальної, політичної, адміністративної чи іншої.

Інформаційні технології використовуються для цілеспрямованого підриву економіки, ставлячи під загрозу правлячу еліту на початковому рівні, враховуючи той факт, що найбільш вразливою частиною держави часто є військово-безпековий сектор.

Гібридна війна залишається суперечливою концепцією, і не існує загальноприйнятого визначення гібридної війни. Багато хто критикує концепцію за її нечіткість, за те, що вона є крилатою фразою або модним словом і не привносить нічого нового в політичні дебати. Тим не менш, концепція дає гарне уявлення про поточні і майбутні виклики у сфері оборони і безпеки.

Гібридна війна та її характерні риси. Простіше кажучи, гібридна війна – це взаємодія або поєднання звичайних і нетрадиційних силових і диверсійних засобів. Ці засоби та інструменти змішуються синхронно з метою використання вразливостей противника і досягнення синергії.

Кінетичні та некінетичні засоби оптимально поєднуються для того, щоб завдати максимальної шкоди воюючій стороні. Крім того, гібридна війна характеризується двома особливостями. По-перше, межа між війною і миром не є чітко видимою. Іншими словами, важко розпізнати поріг війни. Війна стає завуальованою і її важче конкретизувати.

Гібридна війна, яка опускається нижче порогу війни і прямого відкритого насильства, легша, дешевша і менш ризикована, ніж кінетичні операції, але приносить свої дивіденди. Оплатити і організувати дезінформацію недержавними акторами набагато легше, ніж ввести танки на територію іншої країни або відправити винищувачі в її повітряний простір. Витрати і ризики набагато менші, а шкода – реальна. Водночас, найбільше питання полягає в тому, чи можлива війна без прямих бойових дій або фізичного конфлікту? На це питання можна відповісти ствердно, оскільки гібридна війна пронизує міждержавні конфлікти. Зрештою, вона тісно пов'язана з філософією війни. Як казав стародавній військовий стратег Сунь Цзи, найкраще військо мистецтво – це підкорити ворога без бою.

Друга особливість гібридної війни пов'язана з неоднозначністю і розподілом відповідальності. Невизначеність зазвичай асоціюється з

гібридною агресією. Гібридні актори навмисно створюють і збільшують невизначеність, що ускладнює встановлення відповідальності та дії у відповідь. Іншими словами, країна-мішень не може виявити гібридну атаку або визначити, яка країна ініціювала або підтримала атаку. Використовуючи пороги виявлення і визначення відповідальності, гібридні актори ускладнюють розробку політичної і стратегічної реакції для держав-мішеней.

Список використаних джерел:

1. Бартош А.А. Філософія гібридної війни. Порівняльний аналіз моделей гібридної війни та кольорової революції. *Геополітика та безпека*. 2015. № 4(32). С. 44–52.
2. Бельський В.Ю. Мережевий тероризм як загроза міжнародній безпеці. *Соціально-гуманітарні знання*. 2016. Т. 6. С. 121–127.
3. Винокуров В.В. Мережева дипломатія у боротьбі проти гібридних війн. *Дипломатична служба*. 2016. № 1. С. 19–25.
4. Гарт Б.Л. Стратегія дій. URL: <https://www.litmir.me>
5. Гриня С.Н. Інформаційна війна: історія, сьогодення та перспектива. URL: <http://www.infwar.ru/article.php?num=41>
6. Джузеппе Г. Війна економічна та когнітивна війна [Електронний ресурс]. URL: <https://www.planet360.info/ru/>
7. Журавель У. Протидія загрози кібертероризму. *Зарубіжний військовий огляд*. 2018. № 5. С. 12–15.
8. Зінов'єв А. Історія соціальних мереж: поява та розвиток. URL: <https://sciencepop.ru/istoriya-socialnyh-setei-poyavlenie-i-razvitiye/>
9. Іліопулос І. Гібридні війни як інструмент глобалізації. URL: <http://spkurdyumov.ru/economy/gibridnye-voyny-kak-instrumentglobalizatsii/>
10. Саймонс Г. Криза політичних війн ХХІ століття. 2019. С. 15.
11. Каппа Ф.В. Путін веде в Україні гібридну війну. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html>